

МАКСИМ
РИЛЬСЬКИЙ

Рання лірика

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2024

I. ВІНОК РЯСТУ

* * *

Срібних мрій моїх мережку
Розіпну перед собою —
В долину на ту стежку,
Що протоптана весною.

М. Шаповал

Чарівні пісні,
Наче сонце ясні,
Ніжні, наче квітки,
Світлі, ніби зірки —
Із блакитних небес прилетить!

Заспіваю її
Про всі мрії мої,
Чом в ночі я не сплю,
Як її я люблю
І як серце з кохання болить!..

* * *

За гори вже сонце ховалось,
Рожеві хмарки пливли,
У ясні кольори вдягались,
І з сонцем блискучим прощались
І тіні на землю несли.

«Поглянь, які грають кольори»
Ти тихо сказала мені...
Та що мені сонце і зорі,
Що небо блакитне, прозоре,
Як бачу я очі ясні!

ОЧІ

І плескіт ніжний
Річок сріблистих,
І килим сніжний
В долинах чистих;
 І цвіт пахучий,
 Що сад вкриває,
 І день могучий,
 Що сонцем сяє;
На лоні ночі
Зірки сновійні —
Я все за очі
Отдав би мрійні!
 Як очі сяють
 У тебе, мила,
 Як їх кохаю —
 Сказать несила...

ДО КВІТОК

Ви тут, мої милі...
Не в лісі ростете,
Не в травах зелених і пишних цвіте.

Ви тут... вас зірвали... о, квіти нещасні,
Погасли, пов'яли всі кольори ясні,

Ми, квіти, вас рвемо. Пахучі, простіте!
І люди пов'яли, мов зірвані квіти,

Все сонця і лісу бажають... бездольні:
Вони — у кайданах, вони — підневольні.

Вас рвуть ті нещасні, що хліба не мають,
Що волі на мент лиш єдиний бажають,

Купують — щасливі... не вірте — нещасні:
Погасли й для їх вже всі кольори ясні...

ПІСЛЯ БУРІ

Минулася буря — і сонце засяло,
Веселка всміхнулась в ясных небесах,
Проміння у краплях прозорих заграло,
І хмари у шати блискучі убрало,
І світ стрепенувся, мов збуджений птах.

Неначе веселка, сіяєш ти, мила,
Далеко, щаслива, красою блищиш,
А я тут самотний... терпіти несила,
Надії-веселки кохання розбило...
Ох, пісне, чому, як той птах не летиш?

Чому не летиш до ясної блакиті,
Чому не сіяєш як промінь ясний,
А плачеш, журбою уся оповита,
Сльозами — не росами щастя укрита?..
А я ж хтів сміятись, бо я молодий!

З Г. ГАЙНЕ

От до мене прилетів
Милий спів чудовий...
О, лети, весняний спів,
Над стеги й діброви!

Прилети ж ти, спів, туди,
Де квітки зростають,
І троянду там знайди...
Я її вітаю!

НІЧ

Там, за вікном, — п'ятьма,
А в серці — мов тюрма...
І грізно, грізно надо мною
Стоїть стіна німа...
Ах... ти з нею... за стіною...

Ти близько... ти вже спиш...
Тихіше там, тихіш:
Розбудите ви милу... тихше...
Сон шепче, мов комиш,
І наче срібна річка дише.

А я... я не засну!
Дивлюся на стіну...
Ах... розступись передо мною!
Я пісню знов почну
І, може, нею серце згою.

Тихіше там, тихіш!
Сон шепче, мов комиш,
Тобі казки чудові тихо...
О мріє! Заколиш
Мені хоч на хвилину лихо!

НОКТЮРН

Гал. Мик. Шило

Зорі сяють,
Навівають
Мрії й ніжні муки,
Десь співають,
Десь ридають
Струн хвилясті звуки,

Світ прозорий,
Сяйво море
Місяць лле розкішно,
В пісні горе
Радість боре
І рида невтішно...

* * *

Невже лишень для сліз побачив
Красуню я,
Невже згорить в тяжкім розпачу
Душа моя?

Невже... нащо ж дарма співати,
По серцю бить? —
Ні... краще струни всі обтяти
І... заніміть...

* * *

Вечірній світ розливсь по стомленій землі,
І ліс дрімає таємний,
І чари навкруги усе оповили.

Я бачу...ти ідеш у лісі по квітках,
Круг тебе сяє світ ясний,
І посмішка горить і грає на вустах.

Я бачу... ти ідеш, я бачу очі ті,
Привіт і ласку бачу в них,
Вони ясніш мені, як зорі золоті!

Я бачу... ти ідеш, прекрасна, як любов,
Я упаду до ніг твоїх...

.....
Це все здавалось лиш — і я самотній знов...

* * *

Як ти, весела,
І чарівна,
У рідні села
Іде весна.
Скрізь сипле квіти
І лле тепло,
І вбрались віти —
Все ожило.
І ти, прекрасна,
Сюди прийшла
І промінь ясний
Скрізь розлила...
Радіють луки:
«Прийшла весна»,
А в серці — муки:
«Прийшла вона»...

БЕЗСОННА НІЧ

Душно, і тихо, і темно усюди,
Тьма мене давить, зловісна тьма,
Світу ясного нема... Де ж ви, люди,
Де ви поділись? Нема вас, нема...

Грізнії стіни стоять мовчазливо,
Крутяться привиди в дикім танку...
Де ж ти, прекрасная, де ти, щаслива,
В сьайві краси, як у пишнім вінку?

Душно... Вікно одчинити? Ні — тихо
Мрії блакитні влетять у вікно,
В серці ж нема для них місця... там лихо...
Серце нудьгує, і плаче воно.

Душно і тихо... О сни чарівнії,
Де ви? На мент лиш один прилетіть!
Стіни бездушні, стіни німії —
Ах, розступіться! На волю пустіть!

* * *

Як вечір рожевий на землю злетить,
Я вийду самотній у гай,
Погляну, як сонце в півсні золотить
Весь стомлений, змучений край.

Шептатимуть казку чудову листки,
Ту казку, що чули від хмар,
І мрії полинуть над ясні зірки,
В країну далекою чар.

ЗМІСТ

ЗІ ЗБІРКИ «НА БІЛИХ ОСТРОВАХ» (1910)

I. ВІНОК РЯСТУ	5
«Чарівні пісні...»	5
«За гори вже сонце ховалось...»	5
Очі	6
До квіток	6
Після бурі	7
З Г. Гайне	8
Ніч	8
Ноктюрн	9
«Невже лишень для сліз побачив...»	9
«Вечірній світ розливсь по стомленій землі...»	9
«Як ти, весела...»	10
Безсонна ніч	11
«Як вечір рожевий на землю злетить...»	11
Лілії водяні	12
Фрагмент	12
«...Не грай! Не грай! Журливі звуки...»	12
«В обіймах променю земля...»	13
«Сміється ліс, шумить, гуде...»	13
«Весна сіяє і сміється...»	14
II. INTERMEZZO	14
«Люблю похмурі дні, коли крізь сизі хмари...»	14
Журавлина пісня	15

Дівчина	15
«Проміння розтає в рожево-синій млі...»	16
Пісня	16
Доц.	17
«Люблю я темну ніч і золоті зірки...»	18
III. З СЕРДЕЧНИХ ГЛИБИН.	18
«Без хвилювань, без мук з тобою я балакав...»	18
«Я все ж тебе люблю... Ти з мене глузувала...»	19
Сон	19
«Я б співав про темні хвилі...»	19
«Ще не всі проспівав я пісні...»	20
«Розум і безглуздя в дикому танку...»	20
Лист	21
«Годі. Скінчилася пісня моя...»	21
Шлях	22
«Я втомивсь... снаги немає...»	23
«Якби мила усміхнулась...»	23
«Не винна ти, не винен я...»	24
«Прощай»	24
«Ні, ні... не вірю я... о, як в грудях горить...»	25
Розставання	25
«Нудьга і сум... навколо тьма...»	26
«Я знов її зустрів...»	26
З моїх думок	26
Після похорону	27
Борець	28
«Гей, удармо в струни, браття...»	29
Melodie militaire.	29
«Ні, не мені про бій, про сміливість співать...»	30
Мій човен	30
«Ходжу, сумую і питаю...»	31

«Життя ще довге перед мною...»	31
«Моя стежка вростає тернами...»	31
IV. ОСІННІ ПІСНІ	32
V. НА БЛИХ ОСТРОВАХ	34
VI. З ВЕЧІРНИХ МЕЛОДІЙ	38
VII. БЛАКИТНЕ ОЗЕРО	40

НА УЗЛІСІ (1918)

I. Осінній сад	42
II. Ясні простори	46
III. Зимові візерунки	52
IV. Весняний стрій	55

ЗІ ЗБІРКИ «ПІД ОСІННІМИ ЗОРЯМИ» (1918)

«Спи в своїй білій постелі...»	61
«Білий сніг, вино червоне...»	61
«Викочуйте бочки вина...»	62
«Волосся димом золотим...»	62
«Я так тебе люблю, що не втримаю сліз...»	63
«Чи я за усміх пустотливий...»	63
«Коли на могилі моїй...»	64
«Я жду од тебе слова...»	64
«Ці яблука так передчасно спілі...»	65

«Може, й справді в ту єдину нічку...»	65
Іванові Косинину	65
«Переспіло-солодка малина...»	66
«Пеларгонія на вікнах зеленіє...»	67
«Немає більше у листах твоїх...»	67
Останнє	68
«Піду мандрівними шляхами...»	68
«Спадає цвіт з каштанів...»	68
«Гуляє, зростає на стінах...»	70
Панна	70
«Під сірий шум дощу пронизливо-смутного...»	70
«Розцвілися садки й одцвіли...»	71
«Нехай я весь в болоті...»	71
«Я говорить би хтів про друге...»	72
М. Н.	72
«Хто змалював каштани густолисті...»	73
«Ясно осики шумлять...»	73
«Забула про мене давно ти...»	74
«Ти плакала, дитя, у мене на грудях...»	74
«Я знаю: буде ще багато...»	74
«В самотині перегортаю...»	75
«Ти підеш горою, а я долиною...»	75
«Вертаються давнії сльози...»	76
«Ми розійшлись давно — і цим себе зріднили...»	76
Романс	77
Фінал	77
«Над городом німая вишина...»	78
«Осміяний самим собою...»	78
«Я чистий образ Беатріче...»	79
«Галасують найняті музики...»	79
«Любов чи ні — не знаю...»	80
«Огні. Шумливий вечір...»	81

Голос отрути.....	81
Dolorosa.....	81
«Мінорні гами одна по одній...»	82
«Почервонило сонце віти...»	82
Нічна тривога	82
«Надходить вечір синьою стіною...»	83
«О моя тривого негасима...».....	84
«Ні, не тобі розвіять цю тривогу...»	84
«Поки гріх — солодка таємниця...»	85
«З лукавим поглядом ясним...»	85
Мертва хвилина	86
«Не спалось квітам у тумані ночі...»	86
«Там десь, глибоко, на дні...»	87
«Раба кохання, ти його й не знала...»	87
«О, дуже швидко час, що я тебе забуду...»	87
«В трагікомедії життя...».....	88
Зимове скло	88
Н.	88
Моїй Ленорі	89
С. Н.	90
«Навік тебе життя зломало...».....	90
«Згаси у серці зло! Розширила над нами.....	91
«І сніжний іней мрій моїх...»	91
«За вікном стрільчастим, за вікном моїм	92
«Сьогодні був у мене сатана...»	92
«Старосвітський портрет на стіні...»	93
О. Н. Голованеві	93
У Романівському запусі	93
«Мов поцілунок крізь вуаль ...».....	94
«Ходять тіні по долині...»	94
«В кав'ярні пусто. Гомонять льокаї...»	95

М. В.	95
На флейті	96
«В глибокому затоні...»	96
«Як солодко в північній тишині...»	97
«На тлі зелено-золотого гаю...»	97
«Людські розмови... десь дзвін церковний...»	97
«Старі листи читаю в тишині я...»	98
«Білим цвітом розцвілися сливи...»	98
«Люби природу не як символ...»	99
«Згадай, безумче! Світ — не тільки ти...»	99
Холодний вітер	100
«Завидую тобі, морозний супокою...»	100
«Прийде останній час. Внизу — безмовна річка...»	100
«...Усе це так було...»	101
Рондо	101

ПІД ОСІННІМИ ЗОРЯМИ ДРУГА КНИЖКА ЛІРИКИ (1926)

«На білу гречку впали роси...»	105
«Спинилось літо на порозі...»	105
«Сніг падав безшелесно й рівно...»	106
«Весною ми їздили в поле...»	106
«Поле чорніє. Проходять хмари...»	107
«Цвітуть бузки, садок біліє...»	107
«Молюсь і вірю. Вітер грає...»	108

«Як Одиссей, натовлений блуканням...»	108
«Осінью дише. По лісі проходять...»	109
«На порозі гість веселий ...»	109
«Мій ріг мисливський грає в самотині...»	110
«Яблука допіли, яблука червоні...»	110
«Я б склав тобі молитву. Синіє далина...»	111
«Яблуко спіє і падає...»	111
«Ліс в ясних коронках...»	112
«Сніг передчасний розтав, і поля зачорніли з-під снігу...»	112
«Проса покошено. Спустило тихе поле...»	112
«Дрімає дім старий. Кругом гаряче літо...»	113
«Надворі дощ, холодний вітер віє...»	113
«Дощ одшумів. Блакить ясніє...»	114
Д.	114
«І дзеркало води, і співи журавлів...»	115
«Лежить в полях блакитний сніг...»	115
«Єсть ім'я жіноче, м'яке і ясне...»	116
Чужоземка	116
«В вічі глянув березень ясний...»	117
«Наша зустріч єдина була...»	117
«Тобі одній, намріяна царівно...»	118
Чорні троянди	118
«Я тільки надпив свою чарку...»	119
Весела серенада	120
«Я не спав — і по моїй кімнаті...»	120
«Під мокрим снігом ліхтарі горять...»	121
Біле й червоне	121
«Коли у грішному вертепі...»	122
Музика	122
«В високій келії, самотно-таємничій...»	123

«За стінами холодна віє ніч...»	124
«Знов крізь розірвані, димчасті хмар клубки...» . . .	124
«Не ясноокий образ Беатріче...»	124
«Морозе! Ти —душа парнаського співця...»	125
«Як Гамлет, придивляюсь я до хмар...»	125
«Я ніщо, я німий, я той білий листок...»	126
«Од голосу пашить і віє...»	126
«Плюскочуться білі качки...»	127
«Рожевий лавр цвіте в моїй кімнаті...»	127
В зоологічному саду	127
«Мені снилось: я мельник в старому млині...»	128
Червоне вино	128
«Задзвеніла синиця в саду...»	129
«Зимовий день. Плигають між скиртами...»	130
«Дотліває вечір. Огник догорає...»	130
«Дні ясності, дні бабиного літа...»	130
«Минає день за днем в красі одноманітній...»	131
«Чи пам'ятаєш? Ми вертали з полювання...»	131
Початок роману	132
«Молочно-сині зариси ланів...»	132
«І ці поля мені тепер чужі...»	133
«І шум людський, і велемудрі книги...»	133
«Коли усе в тумані життєвому...»	134
«Зелені тіні по душі майнули...»	135
«Не показати, а заховати я хочу...»	135
«Коли в грудях моїх тривога...»	136
Срібний сонет	136
Джема	137
«Трубить ріг співучий в чистій далині...»	137
«Дедал безсмертний, втілення пориву...»	138
«Пером огненним вічність пише...»	138

«Далекий дім, замислений і білий...»	139
«Білі цуцики гуляють на соломі...»	139
«Колишеться човен. На землю вечір пада...»	140
«Рушниця висить на стіні...»	140
«Хай сніг іде холодний та лапятий...»	141
Дитинство.	141
«Шумить, і шепче, і тривожить...»	142
«Вже червоніють помідори...»	142

СИНЯ ДАЛЕЧІНЬ (1922)

«Прийшла! Таки прийшла нарешті...»	145
Синя далечінь	145
Тиша	148
«Пісок. Вечірні хмари сиві...»	148
«Пройшло, проглянуло, майнуло...»	148
«Солодкий світ! Простір блакитно-білий...»	149
Він і вона	149
«Заніміли, поникли, погасли ліси...»	150
«Плещуть на вогкому березі води, ясні й переливні...»	151
«Ми одпливали. Скільки нас було...»	152
«У горах, серед каменю й снігів...»	152
Сонет нудьги й бажання	153
Odi et amo	153
На льоду	154
Фантастичний бриг	155

«Коли засиніють веселі гаї...»	157
«Веранда, виноград, гудіння бджіл у білім...»	158
Стародавній роман.	158
«На улицах вода синіє...»	160
«Катеринка на улиці грає...»	160
«Ізнов дорога й бризки з-під коліс...»	161
«Синіми ходить полями...»	161
«Трістан коня сідлає...»	161
«Крапивка на ставу цвіте і пахне...»	162
«Меди та пахощі живиці...»	162
«Коріння дуб розкинув узлувате...»	163
«У хутрі лисячим мене одвідав гість...»	164
«Вже закипає в чайнику вода...»	164
«Я знов на драбинчастім возі...»	165
Рибальське посланіє	165
«Сухий шелестить ситняк. Небо синє й ліниве...»	168
Сафо до Афродіти	169
П. Савченкові.	170
До музи	170
Ніцше.	171
Гейне.	172
Шекспір.	172
Бодлер	173
«Несіть богам дари! Прозорий мед несіть...»	173
«Нашу шлюбну постелю «вквітчали троянди пахучі...»	174
«Грім одгримів, і солодкою млостью спокою...»	174
«У теплі дні збирання винограду...»	175
Діана.	175
«В освяченім гаю, де зеленіє лавр...»	176

ПОЗА ЗБІРКАМИ

Весна	179
Сон	179
До кайданів	180
Мое бажання	180
Ліс	180
«Де ж та доля, де та правда...»	181
Запорозька могила	182
Радість рибалки	183
З ЦИКЛУ «КОНТРАСТИ»	184
«Слава тим, хто прагне волі...»	185
Мрії	186
«Життя кудись іде. Життя шумить і грає...»	187
«Знову царство весни, і рожевії сни...»	187
«Сумно дощ похмурий за вікном шумить...»	188
«Серпанок прозоро-блакитної ночі...»	188
Зимовий танок	189
В місячнім морі	189
«Чому для мене щастя ріки...»	190
З вікна	190
Над труною великого	191
Сільський сонет	191
«О, я знаю багато журливих пісень...»	192
СПОГАДИ (з циклу «Відпочинок»)	192
Небесний меч	193
«Я їм казав колись про ці потоки світлі...»	194
«Широке поле... темна даль...»	194
Вірш для когось	195

Жайворонок	195
«Згряя чорних ворон надо мною...»	196
«Нащо ти знову усміхнулась...»	197
«Крізь арку сонце червоніє...»	197
ВЕЧІРНЯ ФЛЕЙТА (З циклу «Лірика одблисків»)	198
«Я згадую тебе: в смерканні лісовому...»	198
До портрета Саксаганського	198
«Я так люблю, коли проміння сяє...»	199
Мислі	199
Каламутні води	201
Різдвяний сонет	202
«Гарячий брук, метелик жовтий...»	202
Голосіївському лісові	203
М. Зерову	203
«У Києві на ринку...»	204
Дві пісні	204
Спомин	206
«Ще ластівки не прилетіли...»	206
Радість	207
Миколі Зерову	208
Поки вмру — світитиме сонце	209